

העותרת : **האגודה לזכויות האזרח בישראל** ע"ר 580011567

כולם ע"י ב"כ עוה"ד אן סוצ"ו ו/או דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק
ו/או עודד פלר ו/או שרון אברהם-ויס ו/או גיל גן-מור ו/או נסרין
עליאן ו/או משכית בנדל ו/או טל חסין ו/או שרונה אליהו חי ו/או
רגד ג'ראיסי ו/או רוני פלי ו/או סנא אבן ברי ו/או שדא עאמר ו/או
אורי סבח

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 65154
טלפון : 03-5608185, פקס : 03-5608165

- נ ג ד -

המשיבה : **המחלקה לחקירות שוטרים**

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזה עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיבה והמורה לה לבוא וליתן טעם מדוע לא תפעל לקטלוג ואינדוקס המידע על תלונות שמטופלות אצלה על שימוש משטרתי בכוח שלא כדין, באופן שיאפשר פילוח ומיון לפי סוג האמצעים שבהם נעשה לכאורה שימוש בכוח שלא כדין.

ואלו נימוקי העתירה :

1. עתירה זו מופנית נגד החלטת המשיבה שלא לאסוף את הנתונים הנוגעים לסוג אמצעי הכוח שהופעל (לדוגמה אקדח טייזר, אלה, גז מדמיע, כדורי ספוג, גז פלפל) במסגרת תלונות המטופלות על ידה בגין שימוש בכוח שלא כדין. מעבר לפגיעה בזכות הבסיסית למידע, החלטה זו לוקה בחוסר סבירות קיצוני נוכח האינטרס הציבורי הרחב הקיים במידע זה, ולאור החובה של המשטרה לבסס את החלטותיה בעניין השימוש באמצעי כוח שונים על תשתית עובדתית מלאה הכוללת את ההשלכות של השימוש באמצעים אלו על זכויות האדם של האנשים הבאים במגע עמה.

א. ביקורת ופיקוח ציבוריים ופרלמנטריים על השימוש בכוח

2. אחת התופעות המרכזיות שמעסיקה מזה זמן את הציבור בכללותו, את הכנסת ואת התקשורת היא התופעה של אלימות שוטרים והשימוש המוגזם בכוח כלפי אזרחיות ואזרחים, ובפרט מאוכלוסיות

מיעוט. שוב ושוב נחשף הציבור לעדויות בדבר שימוש מוגזם באקדח טייזר;¹ שיטור יתר כלפי יוצאי אתיופיה;² דיכוי הפגנות באופן אלים ותוך הפעלת אמצעים שגרמו לפציעות.³

3. במקביל, חלה עליה מדאיגה בסוגי כלי הנשק והאמצעים החדשים שבהם הצטיידה המשטרה. כך, בשנת 2009 הוכנס אקדח הטייזר לשימוש, וביוני 2016 דווח כי המשטרה תרכוש 1,000 אקדחי טייזר נוספים;⁴ בשנת 2014 החלה המשטרה לעשות שימוש בכדורי ספוג חדשים לדיכוי הפגנות והפרות סדר בירושלים המזרחית;⁵ בשנת 2014 דווח גם בפעם הראשונה על שימוש ב"בואש", מכונית המתיזה מים מצחינים בסילון עוצמתי, בתוך תחומי מדינה ישראל בעקבות הפרות סדר בירושלים המזרחית.⁶

4. המחלקה לחקירות שוטרים משמשת צומת מרכזי בטיפול בתופעות אלו, ומרבית המידע אודות קורבנות אלימות של שוטרים ואודות ההשלכות של השימוש באמצעי הכוח החדשים על שלמות הגוף והנפש של תושבי ישראל מתנקז אליה.

5. למשטרה אין כל מעקב אחר תוצאות השימוש באמצעי הכוח שהיא מפעילה, ואין בידיה מידע באשר לכל המקרים של פציעה כתוצאה מאלימות שוטרים בכלל ומשימוש באמצעי כזה או אחר בפרט.

העתק תשובת משטרת ישראל לבקשת חופש מידע אודות שימוש ונפגעים מכדורי ספוג מצורף כנספח ע/1. 1/נ

6. אלפי התלונות שמגיעות מדי שנה למח"ש בעניינים אלו הן המקור היחיד כמעט שממנו ניתן ללמוד על התנהלות המשטרה כלפי הציבור. על כל תלונה המתקבלת במח"ש נפתח במערכת הממוחשבת "תיק" ובו מוזנים הנתונים הרלבנטיים.⁷ למותר לציין, שההחלטה על טיב השדות והנתונים שיוזנו למערכת הממוחשבת משפיעה באופן ישיר על יכולתה של מח"ש לעבד את הנתונים ולהפיק מהם מסקנות ולקחים הנוגעים להיבטים רחבים יותר, מעבר למה שנוגע באופן ישיר לכל מקרה ומקרה.

7. ואכן, במשך שנים ארוכות פנו למח"ש שוב ושוב גורמים שונים, כגון מבקר המדינה, ועדות הכנסת וארגוני זכויות אדם בדרישה לקבל מידע אודות תלונות שהוגשו למח"ש בגין שימוש משטרה באמצעי כזה או אחר. למרות הצורך הבווער במידע מסוג זה והביקורת שמוטחת כלפי מח"ש על אזלת ידה באיסוף הנתונים, עיבודם והעברתם, מתמידה מח"ש בסירוב להיענות לדרישה.

8. כבר לפני יותר מעשור, במסגרת דוח שעסק בטיפול המערכתי בתלונות על אלימות שוטרים, הדגיש מבקר המדינה את הצורך ב"איסוף ועיבוד של נתונים כדי להתחקות אחרי דפוסי התנהגות לא

---

¹ מבקר המדינה "שימוש משטרת ישראל במכשיר שליטה חשמלי מסוג טייזר" (2014)
² משרד המשפטים "דוח מסכם: הצוות למיגור הגזענות כלפי יוצאי אתיופיה" 22-39 (2016)
³ ר' לדוגמא פניית האגודה לזכויות האזרח לרב ניצב רוני אלשיך מיום 5 באוקטובר 2016; קובי רוזן "קשה לצפייה: שוטרים מכים באלימות מפגינים חרדים" **כיכר השבת** 22.8.2016; דנה ירקצי ואבי אשכנזי "12 נעצרו בהפגנה בתל אביב נגד אלימות משטרתית כלפי יוצאי אתיופיה" **וואלה** 4.7.2016.
⁴ דנה ירקצי "למרות הביקורת: המשטרה תרכוש אקדחי טייזר ב-13 מיליון שקל" **וואלה** 6.7.2016.
⁵ ניר חסון "כדורי הספוג השחורים: הרג, 30 פצועים ואפס כתבי אישום" **הארץ** 13.3.2016.
⁶ חגי מטר "צפר: המשטרה מצפה בית ספר ובתים במזרח ירושלים בנוזל מצחין כענישה" **שיחה מקומית** 14.11.2014.
⁷ מבקר המדינה, דוח ביקורת מיוחד 03-2017 "הטיפול המערכתי בעבירות שוטרים" 5.4.2017, ע' 186.

חוקיים או לא נאותים",⁸ תוך שהוא מפנה להמלצות קודמות של ועדות ציבוריות וחוקרים. ב-2014 חזר מבקר המדינה על הצורך לפלח תלונות לפי כל אחד מאמצעי השימוש בכוח במסגרת הביקורת על השימוש המשטרתי בטייזר:

"מן הראוי ש[מח"ש] תכין תכנית לפילוח התלונות לפי כל אחד מאמצעי השימוש בכוח, נוסף על הפילוח הקיים, על מנת שניתן יהיה לעשות בנתונים שימוש נרחב ומועיל יותר".⁹

9. גם בוועדות הכנסת השונות, שעסקו במהלך השנים בנושא של אלימות משטרתית, התבקשו נציגי מח"ש שוב ושוב להציג פילוח נתונים לפי סוג אמצעי הכוח שהופעל. למרות הביקורת הפרלמנטרית החוזרת ונשנית בעניין זה, המשיכו במח"ש להימנע מאיסוף המידע.

10. כך, לדוגמה, כבר ב-2007 בדיון שהתקיים בוועדת הפנים בעניין אלימות שוטרים אמר יו"ר הוועדה דאז, ח"כ אופיר פינס פז:

"אני רוצה להתקומם על העובדה, שאחרי כל כך הרבה שנים, אתה ומי שעומד בראש מח"ש מגיעים לכאן בלי הנתונים האלמנטריים. אני לא יכול לקיים ישיבה משמעותית. יושבת כאן ועדת כנסת, עם שמונה חברי כנסת, מנסים לקיים דיון ציבורי רציני, ואתה לא בא עם הנתונים האלמנטריים. אתם אומרים שיש 5,000 תלונות, וזהו. בלי פילוח, בלי קטגוריות, בלי יכולת שמאפשרת לנו להבין את תמונת המצב הכוללת, ואני רואה בזה דבר מכשיל".¹⁰

11. בדיונים שהתקיימו בשנים 2013 ו-2014 בוועדה לביקורת המדינה בעניין השימוש במכשיר הטייזר, חזר יו"ר הוועדה, ח"כ אמנון כהן, על הבקשה לקבל נתונים בדבר תלונות על אלימות שוטרים לפי פילוח של סוג הנשק שהופעל, וזאת כדי לאפשר לוועדה לבקר את השימוש שעושה המשטרה בנשק שברשותה:

"אני צריך לבדוק את העבודה של המשטרה. אנחנו הפרלמנט, אנחנו צריכים לתת להם כלים, אבל לבדוק אם זה שימוש ראוי או לא ראוי, ואם יש תלונה – לבדוק אותה. בשביל לבדוק אותה אני צריך נתונים. אני לא יכול להתבסס באוויר.... אני מבקש ממך פילוח, פענוח – כמה פלפל. זאת אומרת אתה רוצה נעשה ככה – כמה היה פלפל, כמה היה אלות, כמה היה זה וזה היה זה, אז תביא לי. אבל אני רוצה לדעת כרגע, הנושא שלנו זה טייזר.

...

---

⁸ מבקר המדינה, דוח שנתי 56א לשנת 2005 עמ' 359.
⁹ מבקר המדינה, שימוש משטרתי ישראל במכשיר שליטה חשמלי מסוג טייזר (2014) עמ' 43 (ההדגשה הוספה) (להלן: "דוח מבקר המדינה בעניין השימוש בטייזר").
¹⁰ פרוטוקול דיון בוועדת הפנים והגנת הסביבה מיום 18.12.07 (ההדגשות הוספו).

סליחה, סליחה, סליחה, סליחה, סליחה. אם אתה לא יודע לפלח אני לוקח עכשיו נציג ממשד מבקר המדינה, הוא יושב איתך מול המחשב, מתחיל לפלח. אתה רוצה את זה? נעשה את זה. אני חייב נתונים. אני צריך לדעת לקבל החלטה. **אני לא יכול לקבל החלטה אם אני לא יודע כמה אזרחים התלוננו על טייזר**.¹¹

וכן:

"הוועדה ביקשה אז משרת המשפטים, הגברת ציפי לבני, על פי סעיף 42 לחוק יסוד הממשלה, להעביר לוועדה תוך חודש, מיום 2 באוקטובר, נתונים ממח"ש ומהנהלת בתי המשפט לגבי **תלונות ותיקים שנפתחו בגין אלימות פיזית של שוטרים, על פי פילוח של שימוש בכלים שונים – טייזר, תרסיס פלפל, אלה, או אחר.**

אני ביקרתי במח"ש במהלך התקופה, בחנתי איתם איפה עומדים הדברים. לידיעת משרד המבקר, הם אמרו לי שם שמ-1 בינואר 2014 הם יודעים לפלח את זה – טייזר, או לא טייזר, אם יש תלונות, אז הם יודעים. עד אז לא התייחסו לעניין הטייזר. אלימות, לא אלימות, לטייזר לא התייחסו. ככה נאמר לי אז, אבל מאז ינואר 2014 הם הכניסו את זה למחשב ומופיע שימוש בטייזר או לא שימוש בטייזר.¹²

12. בתגובה לבקשת יו"ר הוועדה לקבל מידע בדבר מספר התלונות שהוגשו בגין השימוש בטייזר, הודיע סגן ראש מח"ש, מר משה סעדה, כי:

"הוועדה פנתה אלינו וביקשה שנפלח. עכשיו, **אנחנו לא יכולים לפלח, כי שימוש בכוח יש במגוון רב של אמצעים...** עבירת תקיפה נעשית באמצעים רבים. זה יכול להיות באמצעות אלה, זה יכול להיות באמצעות גז פלפל, אגרופ, בעיטה. אין פילוח מעין זה, אלא אנחנו כותבים, הכותרת היא תקיפה."¹³

13. הצורך במידע הנוגע לתלונות בגין הפעלת אמצעי מסוים על ידי המשטרה עלה לאחרונה גם בהקשר של השימוש המשטרתי בכדורי הספוג השחורים - נשק חדש לפיזור הפגנות והפרות סדר, שהוכנס לשימוש בשנת 2014. לפי נהלי המשטרה, מדובר ב"אמצעי פחות קטלני" (אפ"ק - less lethal weapon) שתכליתו ליצור פגיעה קלה בלבד למתפרע בודד לאחר שזוהה בוודאות במטרה להביא למעצרו או לנטרולו באופן זמני באירוע של הפרת הסדר.¹⁴ כמו כן, הנהלים מגבילים את השימוש בכדור לפלג גוף תחתון בלבד ואוסרים על שימוש בו כלפי ילדים. למרות זאת, על פי עדויות שאספה העותרת, במהלך השנתיים מאז הכנסתו של הכדור לשימוש, נפצעו בראשם בירושלים המזרחית למעלה מ-30 בני אדם, מחציתם ילדים, אשר נותרו נכים לכל חייהם. הכדור הביא גם למותו של צעיר בן 16, מוחמד סנוקרוט ז"ל, בספטמבר 2014.

¹¹ פרוטוקול דיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, עמ' 11, 2.10.13. (ההדגשות הוספו).

¹² פרוטוקול דיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, עמ' 41, 8.7.14. (ההדגשות הוספו).

¹³ פרוטוקול דיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, עמ' 10, 2.10.13. (ההדגשות הוספו).

¹⁴ משטרת ישראל, [הוראה מקצועית-הפעלת רובה ספוג 40 מ"מ](#), 1.1.15.

14. נוכח התוצאות הקשות של השימוש בכדורי הספוג השחורים, העותרת פנתה שוב ושוב למשטרה וליועץ המשפטי לממשלה בדרישה, כי השימוש בכדורי הספוג השחורים ייפסק עד לבחינה מחדש של סבירות השימוש בו כאמצעי להתמודדות עם הפגנות והפרות סדר. העותרת דרשה בפניותיה, כי תערך בחינה של המקרים שבהם נפעו אנשים מכדורי ספוג בניגוד לנהלים (בפלג גופם העליון ו/או כלפי ילדים) לצורך הסקת מסקנות בדבר תקינות וסבירות השימוש באמצעי זה.¹⁵ הנתונים שנאספו על ידי מח"ש בתלונות הרבות שהוגשו בעניין השימוש בכדורי הספוג בתקופה זו היו יכולים לשפוך אור על היקף התופעה של השימוש לרעה באמצעי זה וללמד על בעיות מערכתיות העולות מהשימוש בו. אלא שבהעדר איסוף נתונים לפי סוג הנשק, בחינה זו לא נעשתה.

2/נ העתקי פניות האגודה לזכויות האזרח ליועץ המשפטי לממשלה ולמפכ"ל המשטרה בין החודשים מרץ לאוקטובר 2015 מצורפים כנספח ע/2.

15. המקרה של הטייזר והמקרה של כדורי הספוג הם רק דוגמאות בולטות לאינטרס הציבורי והפרלמנטרי באיסוף ובקטלוג המידע שבידי מח"ש לפי סוג אמצעי הכוח שהמשטרה מפעילה. אבל לא מדובר על מקרים ייחודיים. הצורך קיים לגבי כל אחד ואחד מאמצעי הכוח שבהם עושה המשטרה שימוש, בין שמדובר באמצעים חדשים שיש לבחון את יעילותם והסכנות הטמונות בהם לציבור ובין שמדובר באמצעים וותיקים יותר שגם לגביהם נדרשת בחינה מתמשכת של המשך הצורך בהם וסבירות השימוש בהם.

16. המידע שמח"ש יכולה אך ממאנת להפיק מהנתונים שברשותה הוא קריטי לבחינה יעילה של השימוש שעושה המשטרה באמצעי הכוח השונים, ולהקפדה על האיזונים הנדרשים בהקשר זה. יפים לענייננו דבריו של עו"ד תומר רוזנר, נציג הייעוץ המשפטי של הכנסת בדיון שערכה הוועדה לביקורת המדינה בעניין השימוש המשטרתי בטייזר:

"...אני רוצה לומר שמהדיון הזה עולות שתי סוגיות: הסוגיה ברמה הכללית הציבורית היא **שאלת הכנסת אמצעים לאכיפת החוק, שמשתמשת בהם המשטרה, כמו גז פלפל, אקדח הטייזר ואמצעים אחרים**, כאשר המצב המשפטי כרגע הוא שהמשטרה מחליטה על כך פחות או יותר בעצמה.

....

במישור הפרטני של אקדח הטייזר, ברור מן הדיון הזה **שהמידע שקיים הוא חסר ביותר** במקרה הזה וצריך להיות ברור לכולנו שלפחות כאשר קיים ספק בשאלת מידת הנזק שהמכשיר הזה עלול לגרום, מעבר לתועלת שיש בו, ראוי לבצע בדיקה, אכן בדיקה הרבה יותר יסודית לפני שמחליטים על המשך השימוש בו, כדי שאנחנו נבטיח שבעצם מצד אחד יוגשם העיקרון של הגנה על השוטרים ומתן אמצעים יעילים לאכיפת החוק; ומאידך גיסא, יישמרו זכויות היסוד של האזרח והאדם בכלל, ולא תיפגע שלמות גופו מעבר למידה הנדרשת.¹⁶

¹⁵ פניות האגודה לזכויות האזרח **מיום 8.3.15 ומיום 21.5.15** למפכ"ל המשטרה וליועץ המשפטי לממשלה.
¹⁶ פרוטוקול הוועדה לענייני ביקורת המדינה מיום 2.10.13, עמ' 57 (ההדגשות הוספו).

ב. תשתית עובדתית הכרחית לביצוע תפקידי המשטרה

17. מעבר לתפקידה של מח"ש בחקירת חשדות לפלילים נגד שוטרים וניהול ההליך הפלילי הפרטני, למח"ש יש גם תפקיד מכריע **בזיהוי דפוסים של התנהגות עבריינית** במשטרה והתחקות אחר **כשלים מערכתיים** בתוך המשטרה. כך עולה גם מהדוח השנתי של מח"ש המתאר את תפקידי המחלקה:

"מח"ש משמשת בסופו של דבר פלטפורמה אסטרטגית עבור משטרת ישראל ועבור הציבור בישראל... באחריות המשטרה והעומדים בראש לעשות שימוש מושכל בתוצרי עבודת מח"ש, לחדד את המסרים הערכיים לארגון, לחנך ולהבטיח באופן שוטף עקירת עשבים שוטים המשתרבים לערוגה טובה; שהרי כידוע, המשפט הפלילי שמח"ש אמונה על אכיפתו בקרב שוטרים, אינו חזות הכול."¹⁷

18. נוכח ריכוז מידע רב בידי מח"ש באשר למקרים שבהם נעשה שימוש בכוח שלא כדן, וודאי שיש בידי מח"ש כדי להצביע על דפוסים של שימוש בלתי ראוי באמצעים שונים. הצורך בפילוח הנתונים נועד, בין היתר, כדי לאפשר למשטרה להתעדכן באופן שוטף בדבר חקירות הנוגעות לאמצעים מסוימים לצורך ניתוח המידע **"באופן מערכתי ופרטי כדי להפיק לקחים וליישם את המסקנות העולות מתיקים אלה"**.¹⁸

19. העדרו של איסוף נתונים שיטתי ועקב כך – חוסר היכולת לאתר מידע בדבר סוג הכוח שהופעל בתלונות שהוגשו למח"ש מונע מהמשטרה למלא את חובתה לפקח ולעקוב אחר השימוש של שוטריה באמצעי כוח שונים כמו גם את חובתה לפעול לצמצום תופעות של אלימות משטרתית ושימוש לרעה בכוח. בהעדר נגישות למידע הנוגע לתופעות רחבות היקף כגון שימוש לרעה בנשק חדש שהוכנס לשימוש, תהליך קבלת החלטות ועיצוב המדיניות של המשטרה הוא לקוי ופגום.

20. איסוף המידע הינו הכרחי כדי לאפשר למשטרה לנקוט בסנקציות נגד שוטרים **ברמה הפרטנית**, לדוגמה השעיית רישיון השימוש בטייזר משוטר שמתנהלת נגדו חקירה או ביטול ההיתר להחזיק בגז מדמיע לשוטר שהוגשו נגדו תלונות רבות בגין שימוש חריג בגז מדמיע. **וכן ברמה המערכתית**, כדי לאפשר בחינה מתמשכת וקבלת החלטות בדבר סבירות השימוש באמצעי מסוים, הצורך בריענון הכשרות או שינוי ועדכון נהלים.

21. להלן רשימה חלקית של שאלות קריטיות, הנוגעות ללב הפעילות של המשטרה ושמחייבות איסוף של הנתונים ופילוחם על ידי מח"ש בהתאם לסוג הכוח שהופעל:

- האם בעקבות שינוי הנהלים בעניין הטייזר וריענונם בשנת 2013 חלה ירידה במספר התלונות בגין שימוש בלתי ראוי בטייזר (ביחס להיקף השימוש)?

¹⁷ מח"ש, **סיכום שנתי 2015**, עמ' 3, פברואר 2016.
¹⁸ דוח מבקר המדינה בעניין השימוש בטייזר, עמ' 44 (ההדגשה הוספה).

- האם מאז שהמשטרה עברה להשתמש בכדורי הספוג השחורים במקום הכחולים כאמצעי לפיזור הפגנות והפרות סדר בשנת 2014 חלה עליה במספר התלונות בכלל, ואלה שנמצאו מוצדקות בפרט, בגין השימוש באמצעי זה?
- האם התחלת השימוש בטייזר הביאה לירידה במספר התלונות בגין שימוש בכוח על ידי שוטרים ולירידה במספר הפציעות המדווחות כתוצאה משימוש בכוח (אחת הסיבות העיקריות להכנסת הטייזר לשימוש הייתה ההנחה כי טייזר מאפשר לנטרל אדם ללא שימוש באמצעים אחרים שיש בהם כדי לגרום לפציעות קשות יותר)?
- האם השימוש במכת"זית (מים לפיזור הפגנות), אשר נחשב לאמצעי קל ובלתי מזיק לפיזור הפגנות, הביא לתלונות על פציעות של מפגינים? האם הנהלים לעניין התזת המים (שלא ישירות לעבר מפגינים) נשמרים או שהיו תלונות בדבר שימוש ישיר לעבר מפגינים ויש צורך בריענון הנהלים והכשרות?
- מיהם השוטרים שנגדם נפתחה חקירה פלילית בגין שימוש בטייזר/כדורי ספוג/גז מדמיע ויש להגבילם משימוש באמצעי זה עד לבירור המקרה?

22. ואכן, כבר בדוח מבקר המדינה משנת 2005 שעסק באלימות שוטרים הודגש הצורך להפיק לקחים מאירועים שבעקבותיהם הוגשו תלונות בגין אלימות שוטרים. על המשטרה "לברר את נסיבות האירועים שבעקבותיהם הוגשו תלונות... כמו כן עליה לעקוב אחר התפלגותן של התלונות בין יחידות המשטרה השונות, לבדוק את מאפייניהם של השוטרים שנגדם הוגשו תלונות ושל מגישי התלונות, כדי להסיק מסקנות על כשלים מערכתיים ולשפר את דרכי העבודה בכל הנוגע לשימוש בסמכויות משטרתיות שיש בהן כדי לפגוע באזרחים".¹⁹ לצורך כך נקבע בדוח כי על מח"ש למסור למשטרה "מידע מלא ומפורט על כל עבירות האלימות המיוחסות לשוטרים שבטיפול, ועל המשטרה לגבש מערכת סדורה שתקלוט ותנתח את המידע, תפיק לקחים ותיישם את המסקנות המתבקשות".²⁰

23. בחינת התיקים שטופלו במח"ש בעניין השימוש בטייזר על ידי מבקר המדינה בשנת 2014 גילתה מחדלים וכשלים מערכתיים בשימוש המשטרתי בטייזר. כך, לדוגמה, המבקר מצא, כי במספר תיקים שנבדקו על ידי מח"ש עלתה תמונה מדאיגה באשר לאי היכרות של שוטרים עם הנוהל המגביל את השימוש בטייזר לשתי לחיצות בלבד (על פי הנוהל שהיה בתוקף באותה העת), אולם תופעה זו לא דווחה למשטרה.²¹ המבקר קבע כי "בהיעדרו של הליך שיטתי וסדור לקליטת המידע המצוי בתיקי מח"ש ולניתוחו אין המשטרה יכולה להפיק את הלקחים הנדרשים וליישם את המסקנות העולות מתיקים אלו, בין היתר באמצעות תיקון הנהלים וביצוע הדרכות".²²

¹⁹ מבקר המדינה, הטיפול המערכתי בתלונות על אלימות והתנהגות לא נאותה של שוטרים, דוח שנתי 56א', עמ' 368, 2005 (ההדגשה הוספה)

²⁰ שם, עמ' 377 (ההדגשה הוספה).

²¹ דוח מבקר המדינה בעניין הטייזר, עמ' 44-45.

²² דוח מבקר המדינה בעניין השימוש בטייזר, עמ' 45.

24. דוגמה מובהקת לחשיבות קטלוג המידע אודות אמצעי הכוח ניתן למצוא בביקורת שהטיח מבקר המדינה במשטרה ובמח"ש על כך שמקרה מוות של אדם ב-2013 בעקבות שימוש בטייזר נחקר במח"ש מבלי שהנושא עבר לבחינה והסקת מסקנות של המשטרה בכלל ושל קצין רפואה ראשי במשטרה בפרט לעניין ההשפעות הבריאותיות של ירי בטייזר. בהעדר קטלוג של הנתונים לפי סוג הנשק, וודאי שאין למשטרה אפשרות לקבל דיווחים רלוונטיים על השימוש בכלי נשק מסוגים שונים: "משרד מבקר המדינה מעיר כי הגם שהמשטרה עשתה בעבר הליך בדיקה מעמיק וסדור, עליה לבצע בחינה יסודית ופרטנית כל אימת שמגיע אליה מידע חדש על סיכונים בשימוש בטייזר. המסקנות שיוסקו והלקחים שיופקו מהליך זה נחוצים לבחינת נוהל השימוש הקיים והצורך בשינויו, ובמקרים חריגים שבהם מתקבל מידע משמעותי יש מקום לשקול אף הפסקה זמנית של השימוש בטייזר."²³ דברים ברורים אלו שנאמרו בעניין הטייזר יפים לכל אמצעי כוח שמפעילה המשטרה.

25. גם המקרה של כדורי הספוג ממחיש את החומרה וחוסר הסבירות שבהעדרו של איסוף הנתונים במח"ש. איסוף נתונים שיטתי של תיקי מח"ש, העוסקים בתלונות על שימוש שלא כדין בכדורי הספוג, היה יכול לסייע בחשיפה של הפרה שיטתית של נהלי השימוש בכדורי הספוג או של בעייתיות אחרת הגורמת לכך שאנשים רבים כל כך נפגעו מכדורי ספוג בנסיבות שלא היה מקום לירות לעברם (לדוגמה בעיה ברמת הדיוק של הנשק, התאמתו לשימוש בטופוגרפיה מסוימת או נהלי שימוש בלתי מספקים). הדבר חשוב במיוחד, שכן במרבית המקרים הפציעות שנגרמו מירי כדורי הספוג לא דווחו על ידי השוטרים²⁴ ואין בידי המשטרה מידע באשר לנסיבות שבהן נפצעו אנשים מכדורי ספוג.²⁵ משום כך, התלונות שהגיעו למח"ש והבדיקות שבוצעו בעניינן הן המקור היחיד כמעט למידע זה, שהינו הכרחי לקיומה של בחינה מקצועית ואפקטיבית של השימוש בכדורי הספוג וקבלת החלטה בדבר המשך השימוש, אופן השימוש והגדרת הנהלים ודרישות ההכשרה והפיקוח.

26. יצוין, כי העותרת לא הייתה היחידה שביקשה לקבל את המידע בדבר טיפול מח"ש בתיקי כדורי הספוג, אלא שהמידע היה דרוש גם למחלקת ייעוץ וחקיקה (פלילי) במשרד המשפטים, אשר ביקשה לבחון את השימוש המשטרתי בכדורי הספוג ואת הטיפול של מח"ש בתלונות. במכתבה לעותרת מיום 8.5.2016 ציינה עו"ד רעות בינג ממחלקת ייעוץ וחקיקה (פלילי): "פנינו למחלקה לחקירות שוטרים בבקשה לבחון את אופן הטיפול בתלונות אודות פגיעות שנגרמו כתוצאה משימוש בכדורי הספוג השחורים". אלא שבהעדר פילוח נתונים על ידי מח"ש, הנתונים שהיו בידי העותרת לגבי פצועים מכדורי ספוג ואשר הועברו הן לידי מחלקת ייעוץ וחקיקה והן לידי מח"ש היו הבסיס להעברת נתונים חלקיים בדבר טיפול מח"ש במקרים (איסוף המקרים על ידי העותרת התבסס על ידיעות בתקשורת ועדויות שנאספו מהפצועים).

²³ מבקר המדינה, שימוש משטרת ישראל במכשיר שליטה חשמלי מסוג טייזר, עמ' 30, 2014.
²⁴ כך עולה מעיון בתיקי מח"ש הנוגעים לפציעות מכדורי ספוג שכללו את דוחות הפעילות של השוטרים שלקחו חלק באירועים.
²⁵ בתשובת המשטרה מיום 16.2.14 לבקשת חופש מידע שהגישה האגודה לזכויות האזרח נכתב כי "למשטרת ישראל אין ריכוז נתונים בנוגע לנפגעים מכדורי ספוג, היות והפצועים נוהגים בדרך כלל להתפנות אל בתי חולים שאינם בתחום ישראל אשר אינם מדווחים לשלטונות. בנוסף על כך, גם אם הוגשה תלונה על פציעה כזו בתחנת משטרה, הרי שלא קיים סיווג של פציעה מירי של כדורי ספוג ועל כן, לא ניתן היה לאתרה".

27. בדיון שנערך במשרד המשפטים ביום 21.7.15 בהשתתפות נציגי המשטרה בנושא "פניית האגודה לזכויות האזרח לעניין השימוש המשטרתי בכדורי הספוג השחורים" התברר, כי למרות שמספר רב של תלונות הוגשו למח"ש בעניין השימוש בכדורי הספוג ולמרות שעשרות אנשים נפצעו באורח קשה מאמצעי זה, למשטרה לא היה כל מידע על פגיעות אלה או על התלונות בעניין זה. בסיכום הדיון נכתב כי:

מצב זה בו אין מידע אודות פגיעה אינו סביר ואינו מאפשר איתור אירועים חריגים ובחינה מלאה של האמצעי. נדרשת חשיבה של המשטרה בדבר הידוק מערך הפיקוח והבקרה, לרבות מנגנונים לשיפור תיעוד השימוש בזמן אמת וכן מנגנונים לשיפור הדיווח, באופן שיתן מענה לקושי האמור.

3/נ סיכום הדיון במשרד המשפטים ומכתבה של עו"ד בינג מצ"ב כנספח ע/3.

28. משטרת ישראל פועלת כל העת לשדרוג יכולותיה ולרכישה של אמצעים חדשים המוגדרים "לא קטלניים" לצורך ביצוע מעצרי חשודים, התמודדות עם אירועי הפרות סדר וכו'. ההחלטה על שימוש באמצעי חדש כמו גם ההחלטה על המשך השימוש באמצעים קיימים חייבת להיות מבוססת על נתונים רלוונטיים, שמאפשרים לה לבצע הערכה מתמשכת בנוגע לסבירות ולמידתיות השימוש באמצעי ובכלל זה, הסכנות הבריאותיות הנגרמות ממנו והפרות שיטתיות של נהלי השימוש. המשטרה, כמו כל רשות מנהלית אחרת, מחויבת להניח תשתית עובדתית ראויה לכל החלטה שהיא מקבלת ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר בהחלטה על המשך השימוש באמצעי בעל פוטנציאל קטלני כמו כדורי הספוג או הטייזר.

29. כך, לדוגמה, בהתכתבות שניהלה העותרת עם אגף המבצעים במשטרת ישראל בעניין השימוש בטייזר ציינה המשטרה, כי קיימת עדיפות לשימוש בטייזר על פני אמצעי כוח אחרים לאור הנזק הגופני המועט יותר של הטייזר, וכי הטייזר הוא אמצעי מידתי ופוגעני פחות לעומת אמצעים כגון אלות, ידיים ופלפל: "הפגיעה אינה גורמת לתחושת כאב ואינה מותירה סימני פציעה משמעותיים על גופו של האדם בשונה ממקרים אחרים בהם שוטרים נאלצו להשתמש בכוח, כגון שימוש באלות, הפעלת כוח-ידיים ואפילו בהפעלות של תרסיס פלפל (שהשפעתו נמשכת לפחות 30 דקות)".²⁶ בהעדר קיטלוג של המידע אודות תלונות על הפעלת אמצעי כזה או אחר, ברי כי אין למשטרה יכולת להשוות באופן אפקטיבי את תוצאות השימוש בטייזר לעומת אמצעים אחרים, כפי שנטען על ידה.

30. יש לזכור, כי לגבי חלק ניכר מהאמצעים שבהם עושה המשטרה שימוש קיימת מחלוקת ניכרת בספרות הרפואית באשר לסכנות הבריאותיות הטמונות בהם ולהשלכות השימוש בהם לטווח הקצר והארוך. מחקרים עדכניים רבים מתחום הרפואה מציעים לבחון מחדש את השימוש באמצעים שונים כגון טייזר, גז מדמיע וכדורי גומי נוכח הסכנות הבריאותיות המתגלות על בסיס איסוף נתונים מתמשך ובחינה של מקרי פציעות שנגרמו על ידי אמצעים אלו.²⁷ לאור זאת, ברור כי איסוף נתונים

²⁶ תשובת ראש אגף המבצעים במשטרת ישראל מיום 27.5.14.

²⁷ Rohini Haar and Vincent Lacopino, [Lethal in Disguise: The Health Consequences of Crowd-Control Weapons](#), March 2016; Michael White et al., "Examining Cognitive Functioning Following TASER Exposure: A Randomized Controlled Trial" *Cognitive Psychology*, Vol. 29/4, p. 600-607 (2015); Debasis Sahoo et al.,

שיטתי של השלכות השימוש באמצעים אלו נדרש כדי להעריך את ההשפעות הבריאותיות של אמצעים שנויים במחלוקת.

31. נזכיר, כי גם בעניין כדורי הגומי שקדמו לשימוש בכדורי הספוג נקבע בוועדת אור כי "הן בטרם הוכנס האמצעי לשימוש והן במהלך התקופה, בה נעשה בו שימוש, לא נערכו בדיקות הולמות של תוצאות השימוש בו".²⁸ הוועדה קבעה, כי המשטרה לא הניחה תשתית עובדתית מספקת באשר להשלכות השימוש בכדורי הגומי, ובתוך כך השלכות על הגוף והנפש, וכי קבלת ההחלטות באשר לשימוש באמצעי זה לא התבססה על איסוף נתונים מסודר. הוועדה קבעה עוד, כי מדובר בליקוי מבני בדרך פעולתה בעניין השימוש באמצעי הפיזור שברשותה.²⁹

32. כפי שמבקר המדינה חזר ודרש בדו"ח שהוציא ממש לאחרונה :

"על מח"ש לרכז נתונים נוספים על החומרים והתלונות המתקבלים ומטופלים בה... המשטרה נדרשת... לרכז את המידע על אירועי אלימות שוטרים ועבירות אחרות כדי שתוכל ללמוד על שכיחותם, לערוך תחקירים מתאימים ולהסיק מסקנות, במישור האישי ובמישור המערכתי. פעולה מקיפה ומשולבת של מח"ש והמשטרה תאפשר טיפול מקיף וראוי בעבירות שוטרים."³⁰

ג. פיקוח על עבודת מח"ש

33. מח"ש היא מחלקה במשרד המשפטים, שתכליתה שמירה על שלטון החוק והרתעה מפני שימוש לרעה בכוח הרב שיש בידי המשטרה כלפי הציבור. במסגרת תפקיד זה, מח"ש מחויבת להעמיד לעיון הציבור מידע מלא ורלוונטי שיש בו כדי לשפוך אור רב ככל הניתן על הכשלים בעבודת המשטרה ועל תופעות רוחב שמתגלות בחקירות מח"ש. כמו כן, חובת השקיפות החלה על מח"ש מחייבת אותה להעמיד לעיון הציבור מידע מלא שיאפשר פיקוח וביקורת על עבודתה. הנגישות למידע משחקת תפקיד מכריע בחיזוק ההרתעה והאחריות של שוטרים.

34. ואכן, הנתונים בדבר טיפול מח"ש בתלונות העוסקות באלימות שוטרים בכלל ובסוגים השונים של אמצעי הכוח שבידי המשטרה בפרט הינו הכרחי ככלי פיקוח וביקורת באשר למימוש תפקידה של מח"ש להרתיע מפני שימוש לרעה בכוח. כך, לדוגמה, העובדה כי רק 6% מכלל התיקים שנפתחו במח"ש בגין אלימות שוטרים הסתיימו בהעמדה לדין פלילי וכי מאות תלונות המוגשות למח"ש בגין

"Head Injury Assessment of Non-Lethal Projectile Impacts: A Combined Experimental/Computational Method," Injury, Vol 47/1, p. 2424-2441 (2016); Craig Rothenberg et al., "Tear Gas: An Epidemiological and Mechanistic Reassessment," Annals of the New York Academy of Science, Vo. 1378, p. 96-107 (2016).

²⁸ דין וחשבון ועדת חקירה ממלכתית לבירור התנגשויות בין כוחות הביטחון לבין אזרחים ישראלים בחודש אוקטובר 2000, סעיף 13 לפרק 4 (8.11.2000) (להלן "דו"ח ועדת אור").

²⁹ סעיף 31 למסקנות דו"ח ועדת אור.

³⁰ ר' הי"ש 7, בעמ' 173-174.

אלימות שוטרים כלל לא מגיעות לחקירה³¹, מעוררת ספקות באשר ליעילות הטיפול של מח"ש בתופעה זו ויכולתה להגיע למיצוי הדין עם שוטרים. גם הנתונים בדבר הטיפול של מח"ש בתלונות על פציעות מכדורי הספוג השחורים, אשר נחשפו הודות לאיסוף עדויות על ידי העותרת, חשפו את אזלת היד של מח"ש בטיפול בתופעה זו: מרבית התיקים נגזזו ללא חקירה ובמעט התיקים שבהם בוצעה חקירה נסגרו התיקים ללא העמדה לדין.³²

35. הצורך לקבל את הנתונים כדי לבחון את יעילות עבודתה של מח"ש בטיפול בתופעות של שימוש לרעה בנשק מסוים עלה גם במסגרת הדיונים בוועדה לביקורת המדינה בנושא הטייזר. בהעדר נתונים בדבר מספר התלונות שבהן נפתחה חקירה בגין שימוש בטייזר לעומת מספר התלונות שנסגרו ללא כל חקירה או בדיקה, לא התאפשר לוועדה לבחון את טענות מח"ש שעלו בדיון לפיהן כל תיק נבדק לעומק בתוך זמן קצר.

36. כך, לדוגמה, במהלך הדיון ציין סגן ראש מח"ש, מר משה סעדה, כי מאז שנת 2011 הוחלט על הגשת כתב אישום נגד שוטר אחד בלבד על שימוש בלתי ראוי בטייזר ומקרה נוסף עומד בפני הגשת כתב אישום. אלא שבהעדר נתונים לגבי מספר התלונות הכולל שהוגש בגין שימוש בטייזר וכמות התלונות שנסגרו מחוסר עניין לציבור, התקשתה הוועדה להעריך את היקף התופעה ואת המשמעויות של היקף כתבי האישום שהוגשו:

ח"כ שולי מועלם-רפאלי:

"...אני עדיין שואלת את עצמי, איך יכול להיות שאתה לא יכול להגיד לנו כמה תלונות הוגשו על שימוש מופרז באקדח טייזר. אני לא רוצה כמה בסוף נגמרו בכתב אישום, כי אני מבינה שיש פעמים שזה בסופו של דבר לא מגיע לכתב אישום מכל מיני סיבות, שאתה יודע אותן יותר טוב ממני. אבל זה נתון כל כך בסיסי.

בואו נראה, הרי מקובל על כולנו ששוטרי משטרת ישראל עושים עבודת קודש. מקובל על כולנו שאנחנו צריכים לתת להם את כל הכלים למגוון רחב של סיטואציות. אבל עדיין, פעם אחרי פעם אנחנו רואים תמונות מזעזעות, של אנשים שכבר מוטלים על הרצפה וכבר אזוקים, ועדיין ממשיכים להיירות. אז איפה הפער? איפה הפער בין המספר הזה של אחד וחצי-שניים [כתבי אישום שהוגשו, א' ס'] שאתה הצגת משנת 2011, לסיפורים ולאירועים שאנחנו נחשפים אליהם פעם אחר פעם?³³

³¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **נתונים על אלימות שוטרים**, כתיבה: אורי טל-ספירו, 26.1.11.

³² ניר חסון, **כדורי הספוג השחורים: הרוג, 30 פצועים ואפס כתבי אישום**, **האדץ**, 13.3.16.

³³ פרוטוקול הוועדה לענייני ביקורת המדינה מיום 2.10.13, עמ' 15 (ההדגשה הוספה).

ד. ההחלטה על איסוף נתונים לגבי טייזר בלבד

37. בעקבות העניין הציבורי והביקורת שהוטחה במח"ש מצד מבקר המדינה וועדות הכנסת על היעדר נתונים באשר לשימוש באקדח טייזר, החלה מח"ש לאחרונה באיסוף נתונים הנוגעים לשימוש בטייזר בלבד. בדיון מיום 29.12.14 הודיע סגן ראש מח"ש, מר משה סעדה, כי:

"בעקבות הדיון באמת שינינו את הנהלים והוצאנו נוהל עבודה לכל החוקרים במח"ש שיעשו פילוח לתיקי טייזר. זאת אומרת, כל תיק שיש תיק טייזר לרשום במערכת. לשיטתנו, זה לא מספיק. זאת אומרת, לא מספיק שהחוקר יעשה את זה ידנית כמו שאומרים על המחשב, אלא אנחנו רוצים שיצא חלון, שבכל תיק תקיפה יצא לו חלון במערכת שהוא יהיה חייב לרשום טייזר או לא טייזר, ואז זה יחייב אותו. כי כשאתה סומך רק על האדם זה בעייתי. כאשר המחשב מאלץ אותנו שהוא לא יכול להתקדם לתחנה הבאה ללא זה אז אני בטוח שזה יהיה יותר מדויק. אני מקווה שכרגע משרד המשפטים עובד על זה לאפשר לנו את זה מבחינת מחשוב, אני מקווה שזה יהיה בקרוב".

38. גם בתגובה לדו"ח מבקר המדינה שעסק בשימוש המשטרתי בטייזר הודיעה מח"ש, כי "מאחר שיש עניין ציבורי בנושא"³⁴ הוחלט להזין את המילה "טייזר" בתלונות שעוסקות באמצעי זה כדי שניתן יהיה להציג את הנתונים.

39. ואכן, בתשובה לבקשת חופש מידע שהגישה העותרת נמסר, כי "קיימת הנחיה במח"ש לגבי הזנת פרטים אודות תלונות על שימוש בטייזר במערכת הממוחשבת של המחלקה". המידע שהועבר בעניין התלונות שהוגשו על השימוש בטייזר חשף תמונה מדאיגה בעלת חשיבות ציבורית עליונה באשר להיקף התלונות המוגשות על השימוש בטייזר וחשש לאזלת יד בטיפול בתופעה: מתוך 186 תלונות שהוגשו בשלוש השנים האחרונות, רק 12 מקרים נחקרו ובאף מקרה לא הוגש כתב אישום.³⁵

תשובת הממונה על חוק חופש המידע במשרד המשפטים מיום 20.11.16 מצ"ב כנספח ע/4.

40. ההחלטה לאסוף נתונים אודות תלונות על שימוש בטייזר הינה מבורכת ומעידה, כי במח"ש מבינים את האינטרס הציבורי הקיים במידע מסוג זה, אלא שההחלטה לאסוף נתונים על טייזר בלבד אינה סבירה. ברי, כי ההיגיון והאינטרסים החלים על הטייזר חלים גם על אמצעי כוח אחרים שבידי המשטרה ואין כל הבחנה מהותית בין הטייזר לבין כדורי ספוג, גז מדמיע או הבואש.

41. מח"ש המתינה כחמש שנים מאז החל השימוש בטייזר עד ש"נכנעה" ללחץ המתמשך מצד מבקר המדינה, מצד הציבור ומצד הכנסת והחלה באיסוף הנתונים אודות התלונות בגין השימוש בטייזר. ברור שאילו ניתן היה להעמיד את הנתונים הרלוונטיים מיד עם התחלת השימוש בטייזר ולא רק בדיעבד, היה בכך כדי לשפר את יכולתם של גורמי אכיפת החוק וגורמי הביקורת להסיק את

³⁴ דוח מבקר המדינה בעניין הטייזר, עמ' 43.

³⁵ אמרי סדן "200 תיקים נגד שוטרים-ואף כתב אישום: כך נכשל המאבק בטייזר" אתר וואלה, 8.1.17.

המסקנות הנדרשות מהשימוש בטייזר ולגבש החלטות מושכלות יותר בעניין השימוש בטייזר, כמו הצורך בשינוי הנהלים ועוד.

פניות העותרת:

42. במסגרת הטיפול של העותרת בתלונות של תושבי ירושלים המזרחית על שימוש משטרתי מופרז ומסוכן בכדורי ספוג ומשהתברר כי הגורם היחיד אליו מתנקזות תלונות בגין שימוש שלא כדין בכדורי הספוג ופציעות מנשק הוא מח"ש³⁶, פנתה העותרת ביום 5.4.16 לממונה על חוק חופש המידע במשרד המשפטים בבקשה לקבל מידע אודות הטיפול של מח"ש בתיקים של פצועים שנפגעו מכדורי ספוג שחורים. בתשובה מיום 29.5.16 נענתה העותרת, כי אין באפשרות מח"ש לבצע פילוח של תיקים לפי שימוש בכדורי ספוג, וכי **"... אין אפשרות מעשית לפלח תיקים לפי סוג השימוש בכוח שכן ישנם סוגים רבים ומשתנים של שימוש בכוח: סטירה, אגרוף, בעיטה, גז פלפל, טייזר ועוד."** הממונה הוסיפה עוד, כי הגם שמבקר המדינה המליץ למח"ש לערוך את רשומותיה באופן שיאפשר "פילוח לפי כל אחד מאמצעי השימוש בכוח", הרי שבמח"ש סבורים שהשינוי הדרוש "הינו פילוח לפי סעיפי עבירות שהוא הפילוח המעשי והנכון לטעמם..." (ההדגשה נוספה, אי' סי).

43. העותרת חזרה ופנתה למשרד המשפטים בדרישה, לכל הפחות, לקבל את המידע המבוקש על בסיס נתונים אודות פרטי הפצועים מירי כדורי ספוג שאספה העותרת (על בסיס ידיעות בתקשורת ואיסוף עדויות מהפצועים). ואכן, לאחר שהעותרת העבירה למשרד המשפטים ביום 31.5.16 את רשימת שמותיהם של פצועי כדורי הספוג שעדויותיהם נאספו על ידה מאז יולי 2014, התקבל המידע בדבר סטטוס הטיפול בתיקים. ברור, כי מידע זה הינו חלקי והוא אינו כולל את כל התלונות שהוגשו למח"ש בעניין זה.

5/ע העתק התכתבות העותרת עם הממונה על חוק חופש המידע במשרד המשפטים מצ"ב כנספח 5/ע (התשובה צורפה כאמור ומסומנת 4/ע).

44. בהמשך לתשובת משרד המשפטים, לפיה אין למח"ש אפשרות למסור מידע בפילוח לפי סוג אמצעי הכוח ואין בכוונתה להתחיל באיסוף מידע זה, פנתה העותרת ביום 24.7.16 למר אורי כרמלי, ראש מח"ש. בפנייתה טענה העותרת, כי ההחלטה להימנע מפילוח נתונים לפי סוג אמצעי הכוח שהופעל כלפי המתלונן אינה סבירה וכי הדבר פוגע ביכולתה של מח"ש למלא את ייעודה כגוף מרתיע נגד שימוש לרעה בכוח. בפנייה דרשה העותרת, כי מח"ש תחל לבצע איסוף נתונים שיטתי בנוגע לתיקים המטופלים על ידי בהתאם לסוג הכוח שהופעל. ביום 13.12.2016 נשלחה תזכורת.

5/ע העתקי פניית העותרת לראש מח"ש ומכתב התזכורת מצ"ב כנספח 5/ע.

45. עד למועד הגשת העתירה לא התקבלה תשובת מח"ש.

³⁶ **מתשובת המשטרה מיום 14.2.16** לבקשת חופש מידע שהוגשה על ידי העותרת בעניין נתונים אודות שימוש ונפגעים מכדורי ספוג בשנים 2014-2015, עלה כי אין בידי המשטרה נתונים כאלה ואין באפשרותה לאסוף את המידע בדבר פצועים מירי של כדורי ספוג או אמצעים אחרים.

הטיעון המשפטי

46. משטרת ישראל מופקדת על אכיפת החוק, על המלחמה בפשיעה ועל שמירת הסדר הציבורי, ולצורך כך מופקד בידיה ארסנל של סמכויות מרחיקות לכת, ובראש וראשונה - המונופול על השימוש באלומות. כפי שכותב פרופ' קרמניצר, קיימים בפעילות המשטרתית כוחות חזקים, המושכים לעבר פגיעה מופרזת בזכויות אדם:

"במקרים לא מעטים הרצון המובן לבצע בהצלחה את המשימה המיידית מניע את מבצעה ... לבחור דווקא באמצעי... [ה]חורג ממידת הנחיצות הראויה. קיימת נטייה טבעית למצות עד תום את הכוחות והסמכויות הנתונים ולפעמים אף מעבר לכך, וקשה לתאר כוח שלא כרוכה בו סכנת השחתה. ייחודה של המשטרה בהקשר זה הוא שבידיה מופקדות סמכויות מרחיקות לכת לפגוע בזכויות האדם, וסמכויות אלה מצויות בידי השוטר הפועל לבדו בשטח, ושמידת השליטה והפיקוח על פעולותיו מועטה ומוגבלת. שגרת העבודה של המשטרה לא יכולה שלא לשחוק את הרגישות כלפי הזכויות הנפגעות."³⁷

47. מעבר לחשש הממשי לפגיעה בזכויות אדם, אלימות משטרתית ושימוש חורג בכוח משפיעים על דמותה של המדינה כמדינת שלטון חוק המגינה על זכויות האזרח. בית המשפט העליון ציין:

"לציבור יש עניין ישיר בפעולתם התקינה של המוסדות, שנועדו לשרתו, ולמטרה זו בלבד הוא מקנה סמכויות לאלה שהופקדו על תחום פעולה זה או אחר. ממילא מובן, כי שימוש מעוות בסמכויות פוגע באמינותו של המוסד, שהופקד על תחום פלוני, ומסכל את המטרה, אשר למענה כונן"³⁸

48. המשטרה נדרשת, אפוא, למאמץ מתמיד למציאת האיזון הנאות בין הצורך לשמור על האינטרסים של החברה ולהגן על השוטרים במהלך ביצוע תפקידם לבין הצורך לשמור על האינטרסים של הפרט ולמנוע פגיעה בזכויותיו כתוצאה מהתנהגות פסולה של שוטרים.

49. אמצעי ראשון במעלה להשגת המטרות האמורות הוא בדיקה של כל מקרה ותלונה המעלים חשש לשימוש לא חוקי בכוח, ובמקרים המתאימים הגשת כתבי אישום פליליים או נקיטה בהליכים משמעתיים. אך מעבר לכך מחובתה של המדינה לנקוט בפעילות מונעת מסוגים שונים.

"בגדר המיומנויות הנדרשות לפעילות שיטור נמנית השתלטות על הפרות סדר בקרב אוכלוסייה אזרחית במצבים העשויים לחייב שימוש באמצעים המסכנים את המתפרעים ואף את חייהם של עוברי אורח. ממילא חובה על המדינה, מעסיקתם של

³⁷ מרדכי קרמניצר "המשטרה וזכויות האדם" משפט וממשל ב 159 (1994).

³⁸ ע"פ 44/81 מויאל נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 505, 518, 519 (1982).

השוטרים, לדאוג לכך שתינתן להם הכשרה מתאימה. הכשרה זו היא המעניקה לשוטרים את מומחיותם ומבחינה בינם לבין אזרחים מן השורה.³⁹

50. ככלל, המידע שרשות ציבורית אוספת אודות פעילותה הוא בעל תכלית כפולה: ראשית, המידע נועד לצורך קיומה של תשתית עובדתית רלוונטית שתאפשר לרשות לקבל החלטות ענייניות וראויות בתחומי פעילותה; שנית, איסוף המידע נועד לאפשר לרשות להעמיד לעיון הציבור מידע בעל ערך ציבורי שיאפשר ביקורת ציבורית ויבטיח את שקיפות השלטון. במקרה שלפנינו נכשלה המשיבה מלעמוד בשתי תכליות אלה.

א. חובה מנהלית לבסס תשתית עובדתית

51. עקרון יסוד במשפט המנהלי הוא שכל החלטה שלטונית חייבת להתבסס על תשתית עובדתית ראויה ומכאן חובתה של הרשות לאסוף את המידע הרלוונטי לביסוס החלטותיה.⁴⁰ עקרון זה יפה בכל החלטה מנהלית ועל אחת כמה וכמה שיש להקפיד בו בהחלטות הנוגעות לשימוש באמצעי כוח וכפייה על ידי רשויות אכיפת החוק. הכוח המוענק לרשויות אכיפת החוק מבוסס על הסכמת הכלל להפקיד בידיהן כוח זה על יסוד ההנחה, שהן יעשו בו שימוש זהיר ומושכל רק כדי ועד כמה שדרוש לצורך הגנה על האינטרס הכללי שבשמירה על החוק והסדר. כדי שהחלטת הרשות בדבר סוגי הנשק שהיא מפעילה כלפי הציבור תהיה ראויה ותקדם את האינטרסים החברתיים שעומדים ביסוד אותו הכוח, עליה להיות מבוססת על תשתית עובדתית מלאה וראויה:

"ההחלטה חייבת להיות בכל מקרה תוצאה של בדיקה עניינית, הוגנת ושיטתית... תהליך קבלת ההחלטה על-ידי מי שהוקנתה לו סמכות על-פי חוק מן הראוי שיהיה מורכב, בדרך כלל, ממספר שלבים בסיסיים חיוניים, אשר הם הביטוי המוחשי להפעלת הסמכות המשפטית תוך התייחסות לנושא מוגדר, ואלו הם: איסוף וסיכום הנתונים (לרבות חוות הדעת המקצועיות הנוגדות, אם ישנן כאלה), בדיקת המשמעויות של הנתונים (דבר הכולל, במקרה של תיזות חלופיות, גם את בדיקת מעלותיהן ומגרעותיהן של התיזות הנוגדות), ולבסוף, סיכום ההחלטה המנומקת. תהליך כגון זה מבטיח, כי כל השיקולים הענייניים יובאו בחשבון, כי תיעשה בחינה הוגנת של כל טענה, וכי תגובש החלטה, אותה ניתן להעביר בשבט הביקורת המשפטית והציבורית." (בג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים, פ"ד לז(3) 29, 48-49 (1983)).

52. כפי שהובהר לעיל, בהעדר איסוף המידע על ידי מח"ש אודות סוגי האמצעים שהופעלו במסגרת תלונות על שימוש בכוח והיכולת להתחקות אחרי כשלים מערכתיים או פרטניים בשימוש באמצעי

³⁹ ע"א 5604/94 חמד נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(2) 498, 516 (2004).

⁴⁰ דפנה ברק-ארז משפט מנהלי א 580 (2010).

כזה או אחר, אין בידי המשטרה תשתית עובדתית מספקת לקבלת החלטות בנוגע לשימוש באמצעים שבידיה.

"הכלל הוא שבבוא הרשות להחליט עליה ליתן דעתה על כל השיקולים הענייניים כדי שתוכל לקבל החלטה שקולה ומושכלת המאזנת ביניהם. במסגרת השיקולים הענייניים יהיו כאלה הנשענים על נתונים ועובדות. באין איסוף ראיות כנדרש עלולים עובדות ונתונים הצריכים לעניין שלא להיות מובאים בחשבון, וההחלטה לא תהיה שקולה ומאוזנת." (בג"ץ 3379/03 מוסטקי נ' פרקליטות המדינה, פ"ד נח(3), 865, 899 (18.3.2004); כן ר' בג"ץ 746/07 רגו נ' משרד התחבורה, פ"ד סד (2) 530 (2011)).

53. השאלה המרכזית הנוגעת לשימוש המשטרתי בנשק כזה או אחר מתייחסת לאיזון הראוי שבין התועלת שבאמצעי לצרכי אכיפת החוק והשמירה על הסדר הציבורי לבין הפגיעה בזכויות היסוד של האדם והסכנה שבפגיעה בשלמות הגוף מעבר לנדרש. בחינה של התקיימותו של איזון זה מחייבת תשתית עובדתית מלאה, הכוללת מידע מהימן אודות התלונות שהוגשו בעניין נשק כזה או אחר. על הרשות מוטל הנטל להוכיח, כי האיזון נשמר וכי השימוש באמצעי הכוח שבידי רשויות אכיפת החוק הוא מידתי וסביר.

54. ההחלטה להימנע מאיסוף המידע המבוקש בעתירה זו פוגעת ביכולתה של המשיבה והמשטרה להבטיח כראוי את זכות היסוד להגנה על שלמות הגוף והחיים, המעוגנת בסעיף 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. זכות זו מטילה חובה אקטיבית על רשויות אכיפת החוק להקפיד, כי אמצעי הכוח שבהם נעשה שימוש כלפי אדם אינם גורמים לפגיעה מעבר לנדרש. לצורך הבטחת מידתיות וסבירות השימוש באמצעים כגון טייזר, כדורי ספוג וגז מדמיע נדרשת המשיבה להעמיד את המידע המבוקש לשימוש המשטרה, גורמי הביקורת השונים והציבור בכללותו.

55. פעילות תקינה של מח"ש ושל המשטרה בעניין השימוש בנשק ויכולתן של רשויות אלה למלא את ייעודן כראוי מחייבות את קיומו של המידע המבוקש:

"כאשר התנהלות תקינה של הרשות הציבורית מחייבת את קיום המידע במתכונת המבוקשת, והמידע אמור באופן סביר ורגיל להימצא בידיה, לא ניתן לפטור את הרשות הציבורית מלהתיר את העיון במידע בטענה שהמידע אינו מצוי אצלה במתכונת המבוקשת או שהדבר מצריך משאבים בלתי סבירים". (עת"מ (י-ם) 900/07 קרן דולב לצדק רפואי נ' נציבת הקבילות לפי חוק בריאות ממלכתי (2.11.08) (ההדגשה הוספה)).

ב. החלטה בלתי סבירה

56. החלטת המשיבה להימנע מאיסוף הנתונים הנוגעים לסוג השימוש בכוח לוקה בחוסר סבירות קיצונית לנוכח האינטרס הציבורי הגדול הטמון בקיומם של הנתונים והצורך הקיים בנתונים לצורך מילוי תפקידיה של מח"ש והמשטרה. כפי שהוסבר לעיל, המידע חיוני לצורך פיקוח ובקרה

אפקטיביים על השימוש המשטרתי באמצעים להפעלת כוח, איתור כשלים מערכתיים הנוגעים לאופן השימוש באמצעים השונים שבידי המשטרה וקבלת החלטות הנוגעות לסבירות השימוש המשטרתי באמצעים שבידיה ונקיטה בסנקציות פרטניות במקרים הרלוונטיים.

57. לאחר שנים ארוכות כל כך של פניות חוזרות ונשנות של גורמים שונים למח"ש לקבלת הנתונים, החלטת המשיבה להמשיך ולהימנע מאיסוף הנתונים הופכת לבלתי סבירה. ההחלטה של מח"ש בדבר השדות שעל עובדיה למלא בעת קבלת תלונה, בין היתר על מנת לאפשר שליפה של המידע לצורך מסירתו לפונים אליה ולציבור בכללותו, הינה החלטה מנהלית שכפופה למבחנים של מינהל תקין ולחובתה לאפשר את נגישות הציבור למידע שבידי הרשויות, בין היתר, לצרכי ביקורת ופיקוח על פעילותן.

58. כך, לדוגמה, בעקבות ביקורת ציבורית ופרלמנטרית מתמשכת החליטה מח"ש לאחרונה לבצע פילוח נתונים חדש שיאפשר מסירת מידע לציבור לפי סוג העבירות שבגינן הוגשו התלונות: "במהלך חודש ספטמבר 2016 הושלם השדרוג של המערכת הממוחשבת של מח"ש המאפשר פילוח תיקים לפי סעיף עבירה. יחד עם זאת, מדובר בשינוי שחל רק על התיקים המוזנים למערכת מח"ש ממועד השדרוג ואילך..."⁴¹.

59. בעידן שבו יכולות המחשוב ברשויות השונות מתפתחות והפוטנציאל לשדרוג יכולות המחשוב של הרשות גבוה מוטל על הרשויות נטל גבוה יותר להתאים את המידע הנאסף על ידה לצרכי הציבור. כך, ברי כי היכולת של המשיבה, כמו גם של כל רשות ציבורית אחרת, לאסוף מידע הנוגע לפעילותה ולהעמידו לעיון הציבור היתה מוגבלת הרבה יותר לפני עשור או שניים לעומת היכולות הקיימות כיום. לאור זאת, סבירות ההחלטות הנוגעות למידע הנאסף על ידי רשות ציבורית צריכה לשוב ולהיבחן נוכח "מהפכת המידע" והשינויים הטכנולוגיים: "החובה להפעיל שיקול דעת היא חובה שהולכת ומתעצמת עם חלוף הזמן. במילים אחרות, חלוף הזמן כשלעצמו הוא גורם שמחייב לחזור ולבחון החלטות קודמות. ניתן להוסיף כי החלטה שהיתה תקפה במועד קבלתה, עשויה להפוך לבלתי סבירה מכוח חלוף הזמן ושינוי הנסיבות שבא עימו."⁴²

60. כך, בעע"מ 1786/12 [ג'ולאני נ' המשרד לביטחון פנים](#) (20.11.13) ציינה השופטת ברק-ארז בעניין ההכבדה במסירת מידע סטטיסטי אודות תיקי חקירה שנפתחו וכאלה שבגינם הוגשו כתבי אישום, כי "לא לעד תוכלנה הרשויות להישמע בטענה כי המידע שברשותן אינו ממוחשב, ומטעם זה, קשה להפיקו ולהציגו בפני מי שנדרשים לו" (ההדגשה הוספה). ובעניין [סגל קבעה](#) השופטת (כתוארה דאז) נאור, כי:

"הדעת נותנת כי מהפיכת המיחשוב תביא את הרשויות לאחסן מידע גם בצורה שליפה ונגישה, באופן שיטתי, העשוי אף להקטין את הצורך בהקצאת משאבים בעתיד. אכן, ראוי כי הרשות המינהלית תעשה כן תוך שימוש בטכנולוגיות מיחשוב לאיחסון מידע כך שניתן יהיה לאתרו בקלות ולהעמידו לעיון הציבור... טכנולוגיה

⁴¹ תשובת הממונה על חוק חופש המידע במשרד המשפטים מיום 20.11.16 לפניית העותרת (נספח ע/3).
⁴² דפנה ברק-ארז [משפט מינהלי א 207](#) (2010).

שכזו משרתת גם את הרשות עצמה לצרכיה, שכן היא משמרת "זיכרון מינהלי" שיש בו כדי לסייע בתהליך קבלת ההחלטות (ראו גם: דפנה ברק-ארז "המשפט המינהלי בעידן המדינה האלקטרונית" המשפט יב 121 (2008)... חלוף הזמן עשוי אפוא להביא לשינוי נקודת האיזון בשל כך שקשיים הקיימים היום באיתור מידע וסינונו יהפכו לנחלת העבר." (עע"מ 2398/08 מדינת ישראל נ' סגל, פ"ד סד (3) 666, 698 (2011)) (ההדגשה הוספה)).

61. מחשוב המידע שבידי מח"ש כך שיאפשר איסוף ופילוח נתונים בעלי עניין ציבורי משמעותי כל כך הוא חלק מחובותיה של הרשות הציבורית במסגרת הזכות למידע, במיוחד כאשר מדובר במידע שהדרישה לקבלו חוזרת על עצמה לאורך שנים רבות מצד גורמים פרלמנטריים וציבוריים שונים.

62. בהקשר זה פסק לאחרונה בית המשפט לעניינים מנהליים בעתירה שעסקה בפילוח נתונים של מח"ש בעניין עבירות אלימות שוטרים, כי

"בהיתן חשיבותו של המידע, האינטרס הציבורי בחשיפתו והקדמה הטכנולוגית מצופה כי העניין יבוא על תיקונו מוקדם ככל הניתן. לביטוי 'לאחר שנקטה באמצעים סבירים' יש לתת תוכן דינאמי והדעת נותנת כי בתוך פרק זמן לא ארוך הימנעות ממסירת מידע אודות פילוח התלונות תחייב הצגת תשתית ראייתית מנהלית מוצקה יותר באשר לאמצעים הסבירים שנקטו להשגתו. מוצע אפוא כי המשיבה תשקיע את המשאבים הנדרשים כדי להיות מסוגלת לאחזר מידע על פילוח התלונות ובהקדם" (עתי"מ (י-ם) 17719-10-15 גלידר, עו"ד נ' המחלקה לחקירות שוטרים (19.6.16) (ההדגשה הוספה)).

63. חוסר הסבירות מתחזק נוכח ההצדקה של המשיבה העומדת בבסיס החלטתה להימנע מאיסוף הנתונים. המשיבה תולה את סירובה לאסוף ולפלח את המידע הנ"ל בטענה, כי קיימים סוגים רבים ומשתנים של שימוש בכוח. אלא שמדובר בהצדקה שרירותית חסרת בסיס שכן רשימת האמצעים להפעלת כוח שבידי המשטרה מוגבלת וודאי שמדובר בעניין בעל היתכנות טכנית אשר קיים בכל מערכת נתונים - הוספת שדה של "סוג אמצעי הכוח" שיש לבחור מתוכו מבין אפשרויות קיימות בעת פתיחת תיק תלונה במערכת הממוחשבת של מח"ש.

64. רשימת האמצעים להפעלת כוח בידי שוטרים ידועה והיא מונה כעשרה אמצעים. נהלי המשטרה מסדירים את האמצעים השונים להפעלת כוח שיש בידי המשטרה כפי שעולה, לדוגמה, מנוהל "הטיפול המשטרתי בהפרות סדר" (מס' 90.221.111.001), המפרט את האמצעים לטיפול בהפרות סדר: אלות, מערכת אקוסטית, בואש, גז מדמיע, כדורי ספוג, רימון הלם, כדורי גומי (סך הכל שבעה אמצעים בלבד). אף אם קיימים מספר אמצעים נוספים לשימוש בכוח או שבמהלך הזמן יתווספו אמצעים נוספים ברור, כי ההחלטה על האמצעים שיכללו בשדה זה נתונה לשיקולים רלוונטיים שונים הנוגעים לאינטרס הציבורי, להיקף השימוש באמצעי, לשאלות טכניות הנוגעות למספר החלופות הסבירות לבחירה וכו'.

65. על השרירות שבהחלטת המשיבה ניתן ללמוד עוד מהחלטתה התמוהה להוסיף למערכת המחשוב שלה שדה של שימוש בטייזר בלבד, וזאת למרות שאין כל הבחנה מהותית בין תלונות הנוגעות לשימוש בטייזר לבין תלונות הנוגעות לאמצעים אחרים. הצורך במעקב אחר שימוש לרעה באמצעי כוח, הרתעה מפני תופעות אלה והתחקות אחר תופעות מערכתיות, קיימים לגבי כל אמצעי כוח שיש בידי המשטרה. יש לזכור כי הטייזר זוכה לעניין ציבורי ופרלמנטרי נרחב כל כך משום שהשימוש בו מתבצע גם כלפי אוכלוסיות "חזקות" יותר ובעלות "קול" (מתנחלים, יוצאי אתיופיה, חרדים), וזאת לעומת מרבית האמצעים האחרים (גז מדמיע, כדורי ספוג, בואש) שהשימוש בהם שמור לאוכלוסיות הפלסטיניות, אשר זכות לתשומת לב ציבורית מועטה. וודאי שאין בכך כדי להצדיק את ההבחנה שהחליטה המשיבה לבצע בין הטייזר ליתר האמצעים.

66. זאת ועוד, במדינות רבות באירופה ובארה"ב הרשויות המטפלות בעבירות של שוטרים מקיימות פילוח נתונים לפי סוג האמצעי שהופעל ומפרסמות לציבור מידע זה: כוח פיזי (ללא אמצעים), אלה, טייזר, נשק חם, גז מדמיע וכו'. יצוין, כי עיון באתרי האינטרנט של הרשויות המקבילות למח"ש במדינות אחרות מגלה, כי חשיפת מידע ופילוח של נתוני התלונות באמצעות מגוון נרחב של קטגוריות (מוצא המתלונן, סוג האמצעי, מיקום האירוע ועוד) משמשת כלי משמעותי ומרכזי בפעילות הרשויות לצורך הסקת מסקנות וגיבוש המלצות למשטרה לגבי מדיניות, נהלים והכשרות. להלן מספר דוגמאות:

- אנגליה ווילס: הוועדה העצמאית לתלונות נגד המשטרה (IPCC-Independent Police Complaints Commission) המפקחת על הטיפול בתלונות נגד המשטרה מפרסמת דו"חות הנוגעים לשימוש בכוח מצד המשטרה. דו"חות אלה כוללים פילוח של התלונות לפי סוג האמצעי: נשק חם, טייזר, אלות, גז מדמיע/פלפל ועוד.⁴³
- קנדה-בריטיש קולומביה: נציב תלונות המשטרה (Office of the Police Complaint Commissioner) מפרסם מדי רבעון דו"ח סטטיסטי הכולל בין היתר פילוח של התלונות על פציעות כתוצאה משימוש בכוח משטרתי לפי סוג האמצעי: טייזר, גז מדמיע, כדורי גומי (Bean Bag), ידיים, כלבים.⁴⁴
- ארה"ב-העיר ניו יורק: המשרד האחראי על טיפול בתלונות נגד שוטרים בניו יורק מפרסם דו"ח חצי שנתי הכולל פילוחים רבים של התלונות שהוגשו ובכלל זה סוג הכוח: כוח פיזי, אקדח, אלה, גז פלפל, אזיקים.⁴⁵

⁴³ IPCC (Independent police complaint commission), [Police Use of Force: Evidence from Complaints, investigations and Public Perception](#), P. 33, 2015.

⁴⁴ Office of the Police Complaint Commissioner, [Statistical Reports](#).

⁴⁵ NYC Civilian Complaint Review Board, [Annual and Bi-Annual Reports](#).
http://www1.nyc.gov/assets/ccrb/downloads/pdf/policy_pdf/annual_bi-annual/2016_semi-annual.pdf
http://www1.nyc.gov/assets/ccrb/downloads/pdf/policy_pdf/annual_bi-annual/2014_annual.pdf
http://www1.nyc.gov/assets/ccrb/downloads/pdf/policy_pdf/annual_bi-annual/2013_annual.pdf

- ארה"ב- סן פרנסיסקו: המשרד לתלונות אזרחים מפרסם מדי רבעון דו"ח מפורט ביותר הכולל תיאור של כלל התלונות המתקבלות וסטטוס הטיפול בהן ובכלל זה סוג השימוש בכוח.⁴⁶

ג. זכות הציבור לדעת וחובת השקיפות

67. קבלת מידע מהרשות היא זכות אזרח בסיסית ותנאי לקיומה של דמוקרטיה תקינה. הנגישות למידע היא תנאי מוקדם להגשמה של חופש הביטוי והיא מגבירה את אמון הציבור ברשויות השלטון:

"הזכות לקבלת מידע על פעילותן של רשויות ציבוריות היא מאבני היסוד של חברה חופשית. היא נוגעת לעצם קיומו של המשטר הדמוקרטי, היא מזינה את חירות הביטוי וניזונה ממנה והיא משקפת את התפיסה המשפטית לפיה הרשות כנאמן הציבור מחויבת לדאוג לציבור ולא לעצמה במילוי תפקידיה" (עע"מ 9135/03 **המועצה להשכלה גבוהה נ' הוצאת עיתון הארץ**, פ"ד ס(4) 217, 337 (2006)).

68. שקיפות המידע מאפשרת לציבור להתחקות אחר פעולות רשויות השלטון והשיקולים העומדים בבסיס החלטותיהן ולהעמיד אותן תחת ביקורת. בכך השקיפות "תורמת תרומה מכרעת ל"היגיינה הציבורית" ולשיפור איכותה של פעולת הרשות בידועה כי פעולותיה ותהליך קבלת החלטותיה חשופים ושקופים לעין הציבור" (שם, עמ' 235). ודאי שזכות זו מתגברת כשהמידע המבוקש נוגע לזכות לשלמות הגוף ולחיים כבענייננו.

69. זכות זו אינה מצטמצמת לגדרו של חוק חופש המידע. כפי שהדגיש הנשיא ברק: "**ההלכה השיפוטית שהכירה בעבר בזכות לדעת תמשיך ותתפתח**, וזאת הן במסגרת פרשנותו של החוק... והן באשר למצבים המצויים מחוץ לחוק".⁴⁷ בהמשך צופה הנשיא ברק, כי בעקבות המעבר של הרשויות לשימוש באינטרנט והנגשת המידע לציבור באופן זה, גדר המחלוקת יהא לגבי חובתן של רשויות לספק מידע נוסף: "מכאן קצרה הדרך לבחינת השאלה – מחוץ לגדריו של החוק וכחלק מן המשפט המנהלי הכללי – אם אין זה ראוי שהרשות הציבורית תעמיד מידע נוסף, מיוזמתה היא, לעיון הציבור. עקרון השקיפות ההולך ומשתרש, בוודאי תומך בגישה זו. חובת הנאמנות שחב השלטון לפרט מובילה אף היא לאותו הכיוון. כך גם שיקולים של דמוקרטיה וחופש הביטוי".⁴⁸

70. חוק חופש המידע נכנס לתוקף בשנת 1999, אך הזכות לקבל מידע הוכרה עוד שנים קודם לכן בפסיקה ובהוראות חקיקה קונקרטיות (עע"מ 398/07 **התנועה לחופש המידע נ' רשות המסים**, השופטת ארבל פס' 25 (23.9.08)). חוק חופש המידע לא יצר הסדר שלילי לגבי אפשרויות חוקיות אחרות

⁴⁶ City and County of San Francisco, The Office of Citizen Complaints, [Quarterly Reports](http://sfgov.org/occ/sites/default/files/OCC_2015.pdf).

http://sfgov.org/occ/sites/default/files/OCC_2014.pdf

⁴⁷ אהרן ברק "חופש המידע ובית המשפט" **קריית המשפט** ג 95, 104 (2003).

⁴⁸ שם, עמ' 105.

לקבל מידע מן הרשויות (ראו הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997, ה"ח 2630, בעמ' 397, והשוו לסעיף 20 לחוק חופש המידע).

71. החלטת המשיבה להימנע מאיסוף המידע למרות האינטרס הציבורי המובהק בגילוי פוגעת בזכות הציבור לדעת ומאיינת את יכולתו של הציבור להשתתף באופן פעיל במשטר הדמוקרטי ולגבש עמדה מושכלת וביקורתית בסוגיה הנוגעת לזכויותיו הבסיסיות ביותר.

72. זכות הציבור לדעת מטילה על הרשויות חובות פוזיטיביות לארגן את המידע שברשותן כך שתתאפשר הנגישות הציבורית אליו ככל הניתן. במקרה שלפנינו ברור, כי הנטל שיוטל על הרשות לאסוף את הנתונים אודות סוג הנשק קטן באופן משמעותי מהתועלת שתצמח לציבור ולרשויות אכיפת החוק מהנגישות למידע האמור. העובדה כי המשיבה הוסיפה כבר שדה של "טייזר" למערכת הממוחשבת שלה וכל שנדרש הוא כי לשדה זה יוספו מספר קטן של אמצעי כוח נוספים, מלמדת על העלות הנמוכה שבהיענות לדרישת העותרת.

לפיכך מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש בראשית עתירה זו, ולאחר קבלת תשובת המשיבה להפכו למוחלט.

29 ביוני 2017

אן סוצ'יו, עו"ד

ב"כ העותרת